

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliæ Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

336. An Clerici teneantur as subsidium Patriæ, & ad onera communia? Et
explanatur exemptionem Clericorum quoad eorum bona fluxisse à iure
Diuino, vel saltem ex iure Pontificio ante Constitutiones, & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](#)

De Immunit. Eccl. Resol. CCCXXXVI. 287

tur; Ergo, &c. Et ita hanc sententiam in terminis tenent ex Societate IESV Fagundez, *in Decalogum, tom. 2. lib. 8. cap. 43. num. 23.* vbi sic ait. Cætera vero adducta à Courruua ad confirmandam suam opinionem, qua tenet per consuetudinem legitime prescriptam introductam ex tacito consensu Clericorum, posse ex aliqua parte tolli exemptionem illorum, dummodum tamen ex huiusmodi consuetudine, maxima Clericis, & Ordini Ecclesiastico iniuria non fiat, & inferatur damnum paci, & tranquillitat Ministrorum Dei, non eagent aliqua responsione, quia non loquuntur de consuetudine reprobata per leges, Ita ille. Idem etiam docet Suarez contra Regem Angliae, *lib. 4. cap. 32. num. 19.* Et Valboa de Magrouco, *in cap. Quot Clericis.....de foro competen. num. 6. & sequ.* vnde refellendum venit Petrus de Vrries, *ad Ritum 233. M. C. V. part. 1. num. 99.* Sed ipse meritò à Sacr. Congreg. Indicis fuit inter Autores prohibitos annumeratus. Et hæc dicta sufficiant comita ea que docuit Pater Rabardeus, quoad exemptionem Clericorum circa personas: Nunc aliqua explicanda sunt quoad exemptionem circa bona.

RESOL. CCCXXXVI.

An Clerici teneantur ad subsidium patria, & ad onera communia?
Et explanatur exemptionem Clericorum quoad eorum bona fluxisse à iure Diuino, vel saltem ex iure Pontificio ante Constitutiones, & leges Imperatorias? Ex p. 7. tr. 1. Ref. 21. aliás 19.

S. 1. *A*ffirmatiū responder "P. Rabardeus, scđ. 3. num. 4. fol. 56. vbi sic ait. Recogitet Aduersarius, nos in altera sectione probasse, exemptionem, & priuilegia Clerici ab oneribus publicis, & Giubilis, pro bonorum suorum maximè temporalium possessione ab Imperatoribus, Regibus, & Summis Principibus data fuisse; Quæ sic intelligenda sunt; vt iustitiam aliorum non impediāt, vt generaliter de quibuscumque priuilegiis significauit Cœlestinus Papa III. multoq[ue] minus, quando iure naturali, quod recte rationis iudicio definitur, contraria esse videantur. In quorum interpretatione mens, & piudens intentio concedentis semper est ex æquitate consideranda. Manifestum autem videtur Reges, aut Principes, nunquam voluisse, neque debuisse tam plenam, & integrum libertatem Clericis in suis Regnis impetrari, vt se, ac successores suos priuarent iure naturali, vel gentium ipsis convenienti, potendib[us] his aliquod subsidium in magna Regni, & Republicæ necessitate, quo illam aduersus ingruentes hostes defendenter. Et paulo p[ro]l. fol. 57. sic asserit. Perpendat rescriptum Theodosij iunioris, & Valentiniiani p[ro]missum Imperatorum, quod sine noxa, vel suspicio[n]e schismatis Iustinianus in suo Codice, sciente, neque contradicente Summo Pontifice, inferendum commendauit. Nam in illo neminem ab angariis, vel perangariis, seu quolibet munere exculari præcipiunt, cum ad felicissimam, inquinat expeditionem numeris nostri omnium Provincialium per loca, quæ iter arripimus, debeant solita nobis ministeria exhiberi, licet ad sacraficias Ecclesias possessiones pertineant. Et tandem fol. 59. Honotius & Theodosius iunior voluerunt. Ad instructionem itinerum, postiunctum etiam diuinis domos, & venerabiles Ecclesias obligari. Gratianus, Valentianus, & Theodosius Senior A.A.A. Ad portus, & Aquæductus, & murorum instauracionem, sive extictionem om-

nes certatim, facta operarum collatione, instare debere constituerunt, nec aliquam ab huiusmodi confortio dignitatis priuilegijs excusari. Quod etiam nunc obseruandum centent multi Doctores Theologi, & in vtroque inreperi, quos citat, & sequitur, Pater Henriquez, *in Summa Theologia Morali* s vbi etiam refert Reverendissimum Patrem Dominicum Bañez, illustris Ordinis Sancti Dominici Theologum insignem, & multos alias A. D. 1590. dixisse, iuste per Episcopos compulso fuisse Clericos & Sacerdotes Hispanos (de consensu, vel permissione Summi Pontificis nulla fit mentio) vt contribuerent pro ingenti pecuniæ summa, quam Regna, Senatores promiserant Philippo II. Hispaniarum Regis, pro adiuuandis Catholicis aduersis haereticos Gallos & vt sic tutiū, arque firmius confinia Hispania conferuerent. Hac omnia P. Rabardeus.

2. Sed ego puto exemptionem Clericorum quoad eorum bona fluxisse à iure Diuino, & sufficiat h[ab]ere pro mille Doctribus adducere Oraculum Sacrae Rotæ Romanae, *in una Barbizonen. exemptionis die 2. Iunij 1636. coram Coccino.* & antea in illa celebri decisione Albenis Gabella die 28. Iunij 1630. co[r]ram Merlino, in qua latè ex auctoritate Sacrae Scriptura, Sactorum Canonum, & Conciliorum, & ex communi sententia Canonicistarum, & Theologorum, probatur, bona Clericorum iure Diuino esse exempta ab oneribus Principum laicorum; Quam opinionem nouissimè docet ex Societate IESV doct. Pater Dicastilus de Iust. & iure, lib. 2. tr. 2. c. 20. Quæ hic est disput. 4. dub. 6. num. 109. & alij adducti *sapra* in Ref. 320.

3. Verum dato & non concesso hanc immunitatem originem non traxisse à iure Diuino, existimo contrâ Patrem Rabardeum extitisse in Ecclesia Dei saltem ex iuste Pontificio ante Constitutiones, & leges Imperatorias, Nam in Codice Iustinianeo, & Theodosiano non inuenitur lex concedens hoc Privilieum Clericis ante Constitutionem Friderici, vt obseruat Suarez: Et tamen certum est ante tempora Friderici adfuile in Ecclesia Dei hanc exemptionem, vt manifestè patet ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. quod se[nt]e centum annis præcessit, & ex alio Lateranensi sub Innocentio II. postea celebrato, *cap. non minus, & cap. aduersus de immunit. Eccl.* Atque ex eisdem Decretis colligitur, hoc ius non fuisse in illis inchoatum, sed antiquius esse, & in illis Conciliis sub grauioribus Censuris, & Declarationibus fuisse confirmatum. Vnde licet forte non inueniatur antiquus Decretum exp[re]sse, & in specie hanc exemptionem bonorum Ecclesiasticorum stabiliens, ex hoc ipso probabilitate coniectamus, non tam iure Pontificio scripto, traditione, & præceptis Prælatorum fuisse obseruatam in Ecclesia hanc immunitatem ex quo incepserunt Pontifices expeditam & liberam habere suam potestatem Ecclesiastica bona administrandi, id est, postquam impedimentum Ethnicorum Imperatorum sublatum fuit. Ergo, &c. Et ita hanc sententiam docet Pater Suarez *contra Regem Anglia lib. 4. cap. 21. num. 9.* cui addit Valboam de Magrouco *in lectionibus Salmanticensibus, tom. 2. ad c. 2. de iudicio, num. 112.* Et Cardinalem Baronium anno Christi 387. *num. 13.* Ergo contra Patrem Rabardeum dicendum est, etiam si exemptione bonorum Ecclesiasticorum non fuisset à iure Diuino, non procelisse primario ex benignitate, & priuilegio Imperatorum, sed ex Constitutione Pontificum.

4. Nec supradictis obstat, *cap. si tributum II. quaest. 1.* vbi sic habetur. Si Tributum petit Imperator non negamus, agri Ecclesie soluent Tributum: & in c. *Tributum 23. quaest. 8.* De exterioribus, quæ palam cunctis

cunctis appetet Ecclesia Tributum reddit. Et verbum, reddit, denotat debitum Iustitiae. Non inquam haec obstant, nam ad cap. *Tributum 11. quæst. 1.* omisso variis Glossarum explicationibus, recte respondet Baronius, ubi sapienter dicens, verba illa dicta fuisse ab Ambroso permittendo potius, quam approbando, factum afferendo, non vero ius confitendo. Eo enim tempore, cum puer esset Valentianus, Mater eius Iustina gubernabat, quæ cum esset Ariana Tributum aliquando ab Ecclesiis exigit, & prudenter censuit Ambrosius illi resistendum non esse ad vitanda mala, & pericula imminenta, ut longiori sermone ipse Ambrosius ibidem declarat, concludens his verbis, *Imperatori non dono, sed non nego.* Potuit enim Ambrosius facilius tolerate Tributorum exactiōnē, quam usurpationem honorum Ecclesiæ, & eodem modo intelligendus est Textus, in cap. *Conuenior. 23. quæst. 8.*

5. Ad Textum vero in dicto cap. *Tributum. 23. quæst. 8.* referunt Cardinalis Albanus in tractatu, de immunitate Ecclesiastica, eodem modo dicens, *Vrbannum,* de facto fuisse loquutum, non de iure afferens persoluendū esse tributum ab Ecclesia sponte ad maiora mala vitanda, nō tamē ex debito Iustitiae; idque probat ex illis verbis, pro pace, & quiete; Hæc tamen interpretatio non placet nam ex verbis Textus aperte colligitur *Vrbannum* non dixisse Tributum esse soluendum ad vitanda maiora mala, sed potius soluendum esse Imperatoribus propter officium, & obligationem, quam habent tuendi Ecclesiam; quare alij Textum illum intelligunt, de solis bonis, quæ ad Ecclesiam perueniunt cum onere Tributi, quod etiam est improbabile; Nam Textus expressè loquitur de vero Tributo, quod Imperatori soluit, ratione publici muneris, quod Ecclesia nunquam solvere debuit. Quare textum in dicto cap. *Tributum,* relatum est à Gratiano ad *Vrbannum Papam,* conieclamus ergo fuisse *Vrbani I.* quāmis non constet, quis fuerit ille *Vrbanus.* Credimus enim, *Vrbannum Primum,* loquutum fuisse iuxta morem illius temporis, quando Imperatores erant Gentiles, & Idololatriæ, & Ecclesia nondum sibi libertatem ab huiusmodi Tributis vindicaverat. Sed aliam explanationem huius Textus ne deferas videre apud Carolum Episcopum *Nouatiensem,* in cap. *Convenior. 23. quæst. 8. num. 6.* penes *Gatticuim in allegat. pro Ecclesiis fol. 173.*

6. Verum etiam dato, & non concesso, hanc exemptionem bonorum Ecclesiasticorum primario ab Imperatoribus largitam fuisse, immerito dixit Pater Rabardeus, Principes plenam, & integrum non concessisse, sed pro successoribus reseruant potestatem petendi subsidia in magna Regni & Reipublicæ necessitate. Sed hoc negandum est; nam ut obseruat Kochier in vindictis libert. Ecclesi lib. 1. cap. 20. num. 9. Wameius, tom. 1. Consil. 174. num. 7. & alij, in dubio concessio facta Ecclesiæ censetur facta pure, & absolute, & pleno iure sine vila reservatione. Deinde ut ex Henriquez, lib. 10. cap. 15. obseruat Joannes Wiggers, in 2.2. *Diss Thoma, de Iust. & iure, tract. 7. c. 2.* dub. 6. num. 22. Etiam si Principes quando concesserunt hanc immunitatem Clericis, exceptissent certos casus, quibus volentes Clericos contribuere, tamen exceptionem illam non valitaram contra illimitatam exemptionem constitutam per Canones: & sequitur ex eodem hoc fundamento quod Principes sacerdotes, eti. vellet, non possint tamē nonne Clericos subiiciere oneribus solundi *Vestigalia, & Tributa,* quandoquidem per altiorem potestatem iam existunt exempli. Ita autem Canonica integrain, & illimitatam hanc exemptionem Clericis concessisse, nisi in quibusdam casibus in illis expressis: patet ex cap. *Non minus, & cap. Aduersus, de immunit. Ecclesi.*

cap. Quanquam, de censibus, in 6. cap. Tributum, & cap. Secundum 23. quæst. 8. cap. Benè quidem distincto, 9. cap. Ecclesiæ constit. cap. 1. & cap. Clericis, de immunit. Ecclesiæ in 6. Clementina presenti de censibus, cap. Neuerint, de sentent. excommunic. Quibus adde Concilium Romanum III. sub Syracusâ Papa; vbi sic habetur. A Laicis quāmis Religiosis nulla de Ecclesiasticis facultatibus aliquid disponend legitur vñquam attributa facultas. Ergo, &c. Recognoscet Sanchez, tom. 10. opusculib. 2. cap. 4. dub. 55. nu. 2.

7. Restat modò respondere ad leges Theodosij, & Honorijs, quas pro sua firmanda sententia adduxit P. Rabardeus, & ad leg. ad instructionem, & alias. Respondeo cum Doctoribus, quos citat, & sequitur sapientissimus Sahagun de Villa-Sante, in cap. *Decernimus, de iudicis, num. 25. & 27.* fuisse abrogatus, per leges subsequentes, tam Canonicas, quam Imperiales, in d. principio nulla fuisse; ut etiam probat Oriz. Politic. Ecclesiæ part. 3. fol. 320.

8. Idem etiam docent ex Societate Iesu P. Layman, lib. 4. tract. 9. cap. 6. num. 6. Dicat illus, de Iust. & iure lib. 2. tract. 20. disp. 4. dub. 4. num. 99. Molina tom. 3. tract. 2. disput. 672. num. 4. Salas de Legibus, disput. 14. sect. 11. num. 115. Lessius, lib. 2. cap. 33. dub. 3. num. 25. Sed audiat Rabardeus P. Baldellum, virum doctum etiam ex sua Societate, in *Theolog. mur. lib. 5. disput. 34.* num. 10. sic afferentem: Parum facit ex Iure Civili lex. ad instructionem, C. de Sacrosan. Ecclesiæ, vbi dicitur, quod ad instructionem itinerum, & pontium, etiam venerabiles Domus, sed Ecclesiæ tenentur: & lex, ad portus, C. de oper. publ. vbi dicitur ab adificatione, & reparacione murorum, neminem esse excusandum priuilegio dignitatis. Et lex, *Neminem, C. Sacrosan. Ecclesiæ,* quod ad Ecclesiæ non sunt immunes à munib[us] debitis propter aduentum Principis. Nam contra est Panormitan, in c. *Non minus, n. 16. de immunit. Ecclesiæ, & consil. 3. n. 2. cit.* vbi etiam citat Ioan. Andr. in idem cap. *Non minus.* Quia hæc, & similia, non potuerunt Imperatores statuere in præjudicium Ecclesiæ, & absoluē nullis sunt toboris, cum fuerint sapientiæ corrigita per Ius Canonicum, c. *Non minus, & cap. Aduersus, de immunit. Ecclesiæ.* Et sapientiæ alibi; ut etiam nota Sylu. verb. immunitas, §. 16. in d. per Ius ipsum Civile. Authem. Item, nulla *Communitas, C. de Episc. & Cler.* vt notat Bartolo apud Panorm. consil. 3. n. 2. cit. Siquidem ibi generaliter prohibetur, ne quis audeat ab Ecclesiæ exigere *Collectas, Exactiones, Angarias, vel Perangarias, Ita Baldellos.*

9. Et tandem non deseram hic apponere verba Maximiliani Faust. de Aerario, Clauſ. 17. consil. 44. vbi sic ait: *Priuilegia porro immunitatis ab omnibus oneribus, Talliis, exactionibus, in d. refectionibus itinerum, viarium, mutorum concessa sunt Ecclesiæ, & personis Ecclesiasticis, vt docuimus antea, ex iure Diuino, & Pontificio, per cap. *Non minus, c. Aduersus, de immunit. Ecclesiæ 1. cap. Quanquam, c. Clericis, eod. tit. in 6. Clem. fin. eodem tit. & alibi.* Atque etiam tractatur nominatio in d. cap. *Non minus, de exemptione, à contributione fossatorum, & aliorum communium, negotiorum Reipublicæ.* Quare & illa *Lad instructione, & similis, quæ volunt contribuere debere bona Ecclesiæ, ad mutorū, & itinerum refectionem, ad traductionem exercitus, angarias, & similia non sordida, ut dicunt munera, sunt abrogatajum quia, ut sapientiæ, Reges, Imperatores, & alij Principes, non possunt impone legem Ecclesiasticis personis, aut rebus, cap. *Ecclesiæ S. Maria, cap. Quæ in Ecclesiæ de constit.* Tunc etiam quia, ut nominatio se respondit, & consuluisse, & iuxta consilium**

De Immun. Eccl. Resol. CCCXXXVIII. 289

consilium suum indicatum fuisse, tradit Panormit. ad cap. Non minus, num. 17. & 18. de immunit. Eccl. & consilio, 3. volum. i. incipiente. Super casu contra legem ad instructiones. Neque aliter consulti tuto posse ait, cum summa sit ratio, quae pro Religione facit. I. sumi persona de religio. & sumptu, funer. P. Sed & non recipi dicta l. Ad instructiones, Gloss. ibi notat & Gloss. ad Can. generaliter, §. Nonarum 10. q. i Ioann. Andr. Panorm. ad d. cap. Non minus. Hucque Faust. Frustra igitur Patrem Rabardeum pro sua firmanda sententiam Imperatoris leges adducere dicendum est, quia a principio fuerunt nullæ, & postea a summis Pontificibus revocatae, in d. & per leges Imperatorias, vt patet ex Aut. item nulla omninitas, vt in specie obseruat Carolus Episcopus Nouariensis, in cap. Conuenior, 23. 9. 8. n. 15. apud Gatticum, in Allegat. pro Eccl. fol. 184. vbi probat dictam Constitutionem Imperatorum sufficiere l. ad instructiones leg. Iubemus, leg. Nominem, Cod. de Sacro. & Eccl. & si quæ sunt similes, quod etiam doceat Eminentissimus Dominus meus Cardinalis de Lugo, tom. 2. de Iust. disp. 36. fol. 8. n. 124.

RESOL. CCCXXXVII.

An in aliquo casu teneantur Clerici ferre subsidium pro communi, & misera Reipublica visititate, inconsulto Summo Pontifice?

Nec tenentur Clerici ad solutionem gabella imposta pro Physico, & Chirurgo, & Ludi-Magistro, &c. Ex. p. 7. tract. 1. Ref. 2. alias 20.

Id. & in Id. 14. 8. §. 1. R espondeo, quod licet Clerici sint exempti, vt 1. & in supra probatum est, ab oneribus, & vestigalibus laicorum, tamen non ita austere, & amare pro obsequiis Positionem hanc accipiendam esse existimo, vt Ecclesia aliquando Reipublica necessitatibus succurrere, obligata non sit, certis concurrentibus conditionibus quas magistratiliter ex sacris Canonibus, & Doctoribus explicat sacra Rota, in nunquam satis laudata decisione Brundusinae Gabellæ, die 13. Februarij anno 1604, cotam Pegna, & de quibus ego ipse in parte

Quo hic est tract. primo, Ref. 11. Igitur quando Laicorum non sufficiunt facultates ad succurrentem communi, & publica necessitatibus, potest etiam aliqua contributio imponi Ecclesiasticis. Ad hoc tamen olim requiebat, ut confessus Episcopi, & Clerici, vt patet, ex cap. Hon. minis, de immunit. Eccl. Nunc verò necessarius est confessus Sunni Pontificis, vt patet, ex Bulla Cœna: & olim etiam patet per Concilium Lateranense sub Innocentio III. Vnde non sunt admittenda exempla, quæ Rabardeus, vbi supra fol. 60. adducit, affersens in Hispania tempore Philippi II. Pro adiuvandis Catholicis aduersus Hæreticos, Gallos. Clericos sine permissione & consilio summi Pontificis impulsos fuisse ad contribuendum subsidium Laicis, & fol. 66. & 67. adducit aliqua exempla, etiam ab Hispanis petita. Hoc in quantum non est admittendum, quia legibus, & non exemplis est iudicandum. Indòque ad Hispanos, ego inuenio Sahagum de Villalante, in cap. Decernimus de Iudiciis, num. 36. & 38. contrarium, contra Rabardeum, docere: Sic enim ait: Apparet aperte toto errare Cœlo opinantes in his causis non esse necessarium Pontificis consultationem: Quo iure, cum in Hispania Regibus Catholicis, ergo eorum Æario in comprimendis Hæreticis, & eorum, & Tuclarum incursionibus resistendis penè exhausto Ecclesia in subsidium consultat. Non aliter tamen Rex Catholicus subsidio poritur, quam si à Pontifice, quarta, & Decima concedatur vulgo subsidio, efcysado. Ita Sahagum.

Tom. IX.

2. Quod manifestè etiam apparet ex Comitiis Generalibus celebratis anno 1538. in quibus Pralati Hispaniarum licet conferint dandum esse subsidium petrum à Carolo V. Imperatore, tamen teste Aria Montalto, in responso juris de contributione Ecclesiasticorum, num. 192. sequentem apposuerunt conditionem. [y porque para esto es menester licencia mandado de su santidad suplican a su Magestad mande tratar el despacho que para la seguidad de sus conciencias se requiere, y an si son contentos en el medio de la dicha sisa,] Videat modò Pater Rabardeus, si Pralati Hispaniarum, & Reges Hispanie, præbeant, & accipiant subsidium inconsulto Summo Pontifice, & sine eius licencia.

Et idē non desinam etiam hic apponere verba doctissimi Valboæ de Magrouco in scriptura ad Regem nomine Decani & Capituli Ecclesie Salmanticensis, Concl. 12. num. 147. vbi sic ait [y no se ha de decir que la consulta de estado Ecclesiastico no es necesaria, auiendo concessio Apóstolica: porque lo uno, & lo otros menester la cōcessio para que se pueda imponer el tributo; la consulta del Clero, para que el impetrante la tenga con segura conciencia; y exprese probat Textus, in d. cap. Pontifex consultatur, cuius interest communibus utilitatibus prouideren- mas de porque por los menos consultado el Clero, esta Vestra Magestad seguro de que la gracia de su santidad no es ganada surrepticiamente y esto es lo que VVesta Magestad deve hazer en conciencia, si quiere valerse de las rentas Ecclesiasticas: untar el estado Ecclesiastico, conferitlo con el, y vi- fice.

Sop. hoe su-
pra in Ref.
248. §. vlt.
ad medium.
& in Ref.
250. §. 2. in
fine.

R eferit multa alia exempla, & præcipue Maximiliani I. & Caroli V. Imperatorum petentium licentiam ab Alexandro VI. & Paulo III. obtinendi subsidium ab Ecclesiasticis pro Bello contra Turcas, & Hæreticos, prout fecit Emanuel Rex Lusitanie, Leonis. X. pro Bello contra Mauritanos. Idem testatur de Duce Ferraria Alciatas consil. 165. nu. 12. de Duce Florentia Martha de inv. part. 4. Cent. 1. cas. 1. n. 12. & Republica Veneta, Bumbus, lib. 5. Histor.

4. Nec obstat supradictis. Clausulan de consilio S. Pontifice, vt etiam obseruat Rabardeus, fol. 62. appositam fuisse propter imprudentiam quoquidam, qui nimium liberales, & promptiores existenter in his subsidiis, de Æario Ecclesiastico con- ferendis,

B b ferendis,